МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки, підприємництва та інформаційних технологій

Кафедра підприємницьких та соціальних технологій

Допущено до захисту

“_____” _____ 2026 р.

Зав. кафедри, д.е.н., професор

_____ **Соколюк С.Ю.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Виконала – студентка 4 курсу, групи 41-сз
освітньої програми «Соціальне забезпечення»
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
БІЛОВА Анастасія Олегівна

Науковий керівник – д.е.н., професор
СОКОЛЮК Сергій Юрійович

Умань – 2026

Реферат
на кваліфікаційну роботу
студента факультету економіки, підприємництва та інформаційних технологій УНУ
(спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» ОС «Бакалавр»)
БІЛОВОЇ Анастасії Олегівни на тему:
«Соціальне підприємництво як сучасна модель соціально-економічного розвитку»

У сучасних умовах трансформації економіки та посилення соціальних викликів особливого значення набуває пошук ефективних моделей поєднання економічної результативності та соціальної відповідальності. Однією з таких моделей є соціальне підприємництво, яке поєднує підприємницьку діяльність із вирішенням суспільно значущих проблем. Воно сприяє створенню робочих місць, підтримці вразливих груп населення та розвитку місцевих громад, що робить його важливим інструментом соціально-економічного розвитку. Водночас розвиток соціального підприємництва в Україні супроводжується низкою проблем і викликів, серед яких недостатній рівень нормативно-правового забезпечення, обмежений доступ до фінансових ресурсів, низька обізнаність населення щодо його сутності та можливостей, а також відсутність системної державної підтримки. Це стримує повною мірою реалізацію потенціалу соціального підприємництва як ефективного інструменту вирішення соціально-економічних проблем та потребує комплексного підходу до формування сприятливого середовища його розвитку.

В даній роботі, яка складається з трьох розділів, використано теоретичний матеріал із сучасних навчальних посібників, наукових статей та інших праць провідних науковців. Загальний об’єм роботи складає 40 сторінок, основний текст розміщений на 35 сторінках. Робота містить 3 рисунки, 14 таблиць, а також 1 додаток. Кількість використаних джерел становить 30 наукових праці та Інтернет-ресурсів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сутності соціального підприємництва, визначення його ролі та значення у сучасній системі соціально-економічного розвитку, а також обґрунтування напрямів його ефективного функціонування та розвитку в Україні.

В першому розділі розглянуто теоретичні основи соціального підприємництва як форми соціально-економічного розвитку.

В другому розділі здійснено аналіз сучасного стану та особливостей розвитку соціального підприємництва в Україні.

В третьому розділі окреслено напрями розвитку соціального підприємництва як форми соціально-економічного розвитку.

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню соціального підприємництва як моделі соціально-економічного розвитку, що поєднує підприємницьку діяльність із вирішенням суспільних проблем. Розкрито його теоретичні засади, визначено роль у підтримці вразливих груп населення та розвитку громад, а також проаналізовано сучасний стан і перспективи розвитку в Україні.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціально-економічний розвиток, соціальні інновації, вразливі групи населення, підприємницька діяльність, соціальний ефект, державна підтримка, сталий розвиток.

Summary

This thesis examines social entrepreneurship as a model of socio-economic development that combines entrepreneurial activity with the resolution of social problems. It explores its theoretical foundations, identifies its role in supporting vulnerable groups and community development, and analyses the current state and prospects for its development in Ukraine.

Keywords: social entrepreneurship, socio-economic development, social innovation, vulnerable groups, entrepreneurial activity, social impact, state support, sustainable development.

ЗМІСТ

ВСТУП ……. 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ…….....…… 6

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ……... 13

2.1 Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку соціального підприємництва в Україні як форми соціально-економічного розвитку ……..…… 13

2.2 Проблеми та бар’єри функціонування соціального підприємництва в системі соціально-економічного розвитку…….....…. 18

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ……..……...…. 25

ВИСНОВКИ……... 34

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 36

ДОДАТКИ……... 39

ВСТУП

У сучасних умовах трансформації економіки та посилення соціальних викликів особливого значення набуває пошук ефективних моделей поєднання економічної результативності та соціальної відповідальності. Однією з таких моделей є соціальне підприємництво, яке поєднує підприємницьку діяльність із вирішенням суспільно значущих проблем. Воно сприяє створенню робочих місць, підтримці вразливих груп населення та розвитку місцевих громад, що робить його важливим інструментом соціально-економічного розвитку. Водночас розвиток соціального підприємництва в Україні супроводжується низкою проблем і викликів, серед яких недостатній рівень нормативно-правового забезпечення, обмежений доступ до фінансових ресурсів, низька обізнаність населення щодо його сутності та можливостей, а також відсутність системної державної підтримки.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю впровадження соціального підприємництва як ефективної форми соціально-економічного розвитку, здатної вирішувати соціальні проблеми та підвищувати економічну активність населення. Соціальне підприємництво виступає альтернативним механізмом забезпечення соціального добробуту, доповнюючи традиційні форми соціального забезпечення та державної підтримки.

Об’єкт дослідження: соціальне підприємництво в Україні як форма соціально-економічного розвитку.

Предмет дослідження: механізми функціонування соціального підприємництва та його вплив на розвиток громад і підтримку вразливих груп населення.

Мета дослідження: дослідження сутності соціального підприємництва, визначення його ролі та значення у сучасній системі соціально-економічного розвитку, а також обґрунтування напрямів його ефективного функціонування та розвитку в Україні.

Методи дослідження: аналіз і синтез, системний підхід, порівняльний аналіз, статистичний метод, метод моделювання.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до соціального підприємництва та його ролі у соціально-економічному розвитку.
2. Визначити сучасний стан соціального підприємництва в Україні та основні тенденції його розвитку.
3. Виявити проблеми та бар’єри розвитку соціального підприємництва.
4. Розробити рекомендації щодо підвищення ефективності соціального підприємництва як форми соціально-економічного розвитку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Соціальне підприємництво виступає сучасним інструментом поєднання економічної діяльності та вирішення соціально значущих проблем. Науковці визначають його як форму підприємництва, спрямовану на створення суспільної користі поряд із фінансовим результатом. Основна особливість соціального підприємництва полягає у поєднанні економічної та соціальної функцій: отримання доходу та задоволення потреб вразливих груп населення.

Соціальне підприємництво є сучасним інструментом поєднання економічної діяльності та вирішення соціально значущих проблем, що робить його важливим чинником соціально-економічного розвитку. Воно поєднує економічну ефективність і суспільну користь, спрямовану на підтримку вразливих груп населення та розвиток місцевих громад. Розвиток соціального підприємництва сприяє підвищенню зайнятості, формуванню соціального капіталу та стимулюванню економічної активності населення.

Сутність соціального підприємництва полягає у здатності поєднувати економічну самодостатність із вирішенням соціальних проблем, що забезпечує його стійкість та довгостроковий ефект для розвитку суспільства. Наукові дослідження свідчать, що соціальне підприємництво є каталізатором інновацій у соціальній сфері, оскільки стимулює впровадження нових підходів до надання послуг, використання сучасних технологій та залучення громадян до активної участі в соціально значущих проєктах. Такий підхід дозволяє формувати комплексну модель соціально-економічного розвитку, де економічна ефективність і соціальна користь взаємопідсилюють одна одну, створюючи умови для сталого розвитку громад і підвищення якості життя населення. У науковій літературі виділяють кілька підходів до визначення соціального підприємництва, що різняться за пріоритетами та цілями діяльності. Аналіз цих підходів дозволяє систематизувати принципи, функції та моделі соціального

підприємництва, а також оцінити його роль як інструменту сталого соціально-економічного розвитку. Вивчення теоретичних основ соціального підприємництва є необхідною передумовою для аналізу сучасного стану та перспектив його розвитку в Україні, а також для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності соціально-орієнтованих бізнес-моделей [5-6; 7].

Вітчизняні та зарубіжні дослідження виділяють кілька підходів до визначення соціального підприємництва (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Концептуальні підходи до соціального підприємництва*

Підхід	**Основний акцент**	**Особливості застосування**
Економічний	Фінансова ефективність	Стійкість бізнес-моделі, самофінансування
Соціальний	Суспільна користь	Поліпшення соціальних умов, підтримка вразливих груп
Інтегрований	Поєднання економічної та соціальної функцій	Інноваційні моделі, баланс прибутку та соціального ефекту

Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових публікацій [1-3].

Табл. 1.1 демонструє основні методологічні підходи, що використовуються при оцінці та організації соціального підприємництва. Аналіз таблиці показує, що інтегрований підхід забезпечує найбільш ефективне поєднання економічних та соціальних цілей.

Принципи соціального підприємництва визначають його ефективність та здатність поєднувати економічні та соціальні цілі, що робить його важливим механізмом соціально-економічного розвитку [9-10; 23]. Вони формують основу діяльності соціальних підприємств, забезпечують прозорість, інноваційність та стійкість бізнес-моделі, а також сприяють досягненню суспільного ефекту.

Систематизація основних принципів дозволяє чітко окреслити напрямки діяльності соціальних підприємств і спрогнозувати їхній вплив на розвиток громади та економіку в цілому.

Принципи соціального підприємництва забезпечують його ефективність як форми соціально-економічного розвитку. Основні з них представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Принципи соціального підприємництва*

Принцип	**Опис**	**Значення для розвитку соціального підприємництва**
Пріоритет суспільної користі	Усі рішення орієнтовані на вирішення соціально значущих проблем	Підвищує соціальну ефективність підприємництва
Фінансова стійкість	Генерація доходів для самофінансування	Забезпечує довгострокову життєздатність підприємства
Інноваційність	Використання нових методів та технологій	Стимулює розвиток і покращує якість послуг
Прозорість і підзвітність	Відкритість діяльності перед громадою та партнерами	Формує довіру та залученість громади
Партнерство та залучення громади	Взаємодія з місцевими громадами та органами влади	Підвищує ефективність соціальних проєктів

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових публікацій [4-5].

Табл. 1.2 відображає основні засади, що визначають успіх соціальних підприємств. Аналіз показує, що принципи взаємопов’язані та формують комплексну основу для досягнення соціального і економічного ефекту.

Функції соціального підприємництва відображають практичну реалізацію його принципів та демонструють, яким чином економічна та соціальна складові інтегруються у діяльність соціально-орієнтованих організацій. Вони визначають напрямки роботи підприємств, їхню роль у вирішенні соціальних проблем, створенні робочих місць, стимулюванні економічної активності та розвитку громад.

Функції соціального підприємництва систематизовано та відображено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Функції соціального підприємництва*

Функція	Опис	Практична реалізація
Соціальна	Поліпшення умов життя, підтримка вразливих груп	Надання соціальних послуг, освіта, працевлаштування
Економічна	Створення робочих місць, стимулювання економіки	Соціальні стартапи, інклюзивний бізнес
Інноваційна	Упровадження нових форм діяльності	Соціальні технології, цифрові платформи
Мобілізаційна	Залучення громадян до вирішення соціальних проблем	Волонтерські програми, партнерство з громадами

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових публікацій [1-3; 7-9].

Табл. 1.3 дозволяє систематизувати завдання, що виконує соціальне підприємництво. Аналіз свідчить, що комплексне виконання всіх функцій забезпечує стійкий соціально-економічний розвиток.

Соціальне підприємництво виступає ефективним інструментом соціально-економічного розвитку, оскільки забезпечує комплексний вплив на економіку та соціальну сферу [15; 27-29]. Воно сприяє підвищенню зайнятості, залученню вразливих груп населення до активної економічної діяльності, розвитку місцевих громад та формуванню соціального капіталу.

Оцінка ефективності соціального підприємництва передбачає аналіз як соціальних, так і економічних результатів його діяльності.

Соціальне підприємництво сприяє підвищенню зайнятості, розвитку громад та економічної активності населення. Його ефективність визначається через оцінку соціального та економічного ефекту (табл. 1.4).

Аналіз соціального та економічного ефекту дозволяє не лише оцінити поточну результативність діяльності соціальних підприємств, а й визначити пріоритетні напрямки їх розвитку. Соціальні ефекти включають покращення

умов життя, підтримку вразливих категорій населення та розвиток громад, тоді як економічні ефекти – створення нових робочих місць, збільшення доходів підприємств та стимулювання місцевого бізнесу. Комплексна оцінка цих результатів забезпечує можливість порівняння різних моделей соціального підприємництва, визначення найбільш ефективних практик та формування рекомендацій щодо підвищення їхньої соціально-економічної ефективності.

Таблиця 1.4

Економічні та соціальні ефекти соціального підприємництва*

Напрям ефекту	**Показник**	**Приклади реалізації**
Соціальний	Кількість охоплених вразливих груп, поліпшення умов життя	Освітні програми, працевлаштування людей з інвалідністю
Економічний	Створені робочі місця, додана вартість	Соціальні підприємства, інклюзивний бізнес
Інноваційний	Впровадження нових технологій	Соціальні стартапи, цифрові платформи
Мобілізаційний	Залучення громади	Волонтерські програми, локальні ініціативи

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових публікацій [1-4; 10].

Табл. 1.4 ілюструє комплексний вплив соціального підприємництва на розвиток суспільства. Аналіз демонструє, що економічні та соціальні результати взаємопов’язані та взаємопідсилюють один одного.

Соціальне підприємництво реалізується через різноманітні моделі, які дозволяють адаптувати діяльність підприємств до специфічних соціальних та економічних умов. Кожна модель відображає пріоритетні цілі та механізми досягнення соціального ефекту, а також визначає способи поєднання економічної ефективності з вирішенням суспільно значущих проблем.

Для наочного представлення різновидів соціального підприємництва та їхніх характеристик наведено таблицю 1.5, у якій систематизовано основні моделі діяльності, їхні цілі та особливості практичної реалізації в умовах сучасного соціально-економічного середовища. Завдяки такому підходу стає можливим порівнювати ефективність різних моделей соціального

підприємництва та визначати оптимальні стратегії для підвищення їх соціально-економічного впливу.

Таблиця 1.5

Моделі соціального підприємництва*

Модель	Основна мета	Особливості
Соціальні послуги	Надання благ та підтримки	Охоплення соціально вразливих груп
Інклюзивний бізнес	Зайнятість вразливих груп	Інтеграція у ринок праці
Соціальна інновація	Нові продукти або послуги для соціальних проблем	Створення стартапів, технологічних рішень
Гібридна	Поєднання комерційних та соціальних цілей	Частина доходу спрямовується на соціальні ініціативи

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових публікацій [11-12; 15-18].

Таблиця 1.5 демонструє різноманіття підходів до організації соціального підприємництва. Аналіз показує, що гібридна модель забезпечує найбільш збалансований економічний та соціальний результат.

Проведений аналіз теоретичних основ соціального підприємництва свідчить про його важливу роль як форми соціально-економічного розвитку. Соціальне підприємництво дозволяє поєднувати економічну ефективність із вирішенням соціально значущих проблем, що сприяє підвищенню зайнятості, розвитку місцевих громад та формуванню соціального капіталу. Розглянуті концептуальні підходи до соціального підприємництва (економічний, соціальний та інтегрований) демонструють необхідність балансування економічних і соціальних цілей для забезпечення стійкості та результативності діяльності соціальних підприємств.

Аналіз принципів соціального підприємництва показав, що прозорість, інноваційність, орієнтація на суспільну користь і партнерство з громадою є ключовими чинниками підвищення ефективності та стійкості соціально-орієнтованих бізнес-моделей. Систематизація функцій соціального підприємництва підтверджує, що соціальні, економічні, інноваційні та

мобілізаційні напрямки діяльності взаємопов’язані і забезпечують комплексний вплив на суспільство та економіку.

Оцінка соціального та економічного ефекту діяльності соціальних підприємств дозволяє визначити пріоритетні напрями їх розвитку, порівнювати різні моделі діяльності та формувати рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації соціально-економічних цілей [22-24]. Розглянуті моделі соціального підприємництва, зокрема соціальні послуги, інклюзивний бізнес, соціальні інновації та гібридні моделі, демонструють адаптивність підприємств до різних соціальних і економічних умов та дозволяють поєднувати комерційні та соціальні цілі.

Таким чином, систематизовані принципи, функції, ефекти та моделі соціального підприємництва створюють наукову основу для його практичної реалізації та розвитку в Україні. Теоретичний аналіз підтверджує, що соціальне підприємництво є ефективним механізмом стимулювання соціально-економічного розвитку, здатним забезпечувати стійкі результати для громад, підвищувати зайнятість населення та сприяти формуванню соціально відповідальної економіки.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку соціального підприємництва в Україні як форми соціально-економічного розвитку

Аналіз сучасного стану соціального підприємництва в Україні показує, що цей сектор характеризується поступовим зростанням кількості соціально орієнтованих організацій, різноманітністю моделей діяльності та збільшенням обсягів соціального та економічного впливу. Основними напрямами розвитку є: розширення сфер діяльності соціальних підприємств, впровадження інноваційних підходів, цифровізація послуг та інтеграція соціальних ініціатив у ринкові механізми.

Становлення соціального підприємництва відбувається у складних економічних та соціальних умовах, що створює одночасно і нові можливості, і суттєві бар’єри [7-9]. Серед ключових тенденцій розвитку можна виділити збільшення числа підприємств, орієнтованих на інклюзію вразливих категорій населення, зростання використання цифрових платформ для управління соціальними проєктами, а також активізацію партнерства між державними, комерційними та громадськими структурами.

Систематизація сучасних тенденцій розвитку соціального підприємництва в Україні наведена у таблиці 2.1, де відображено основні напрями діяльності, ключові досягнення та актуальні виклики для функціонування соціально орієнтованих організацій. Таблиця дозволяє наочно оцінити, яким чином соціальне підприємництво впливає на соціально-економічний розвиток, та визначити пріоритетні сфери для подальшого розвитку.

Детальний аналіз показує, що розвиток соціального підприємництва у 2023–2025 роках супроводжується поступовим збільшенням кількості соціально орієнтованих підприємств, розширенням спектру надаваних послуг та зростанням економічної самостійності організацій. Найбільшу активність проявляють підприємства, що поєднують комерційні та соціальні цілі,

впроваджують інноваційні моделі управління та інтегрують цифрові технології у процес надання соціальних послуг. Одночасно зростає потреба у формуванні ефективних механізмів державної підтримки, розвитку партнерських зв'язків з громадськими організаціями та бізнес-структурами, а також у створенні сприятливих умов для масштабування успішних практик. Це свідчить про те, що соціальне підприємництво поступово стає системним елементом соціально-економічного розвитку України, здатним формувати стійкі результати для громад і підвищувати рівень соціальної включеності населення.

Таблиця 2.1

Сучасний стан та тенденції розвитку соціального підприємництва в Україні*

Напрям діяльності	Основні досягнення	Виклики та бар'єри
Інклюзивний бізнес	Зростання числа підприємств, що створюють робочі місця для вразливих груп	Обмежений доступ до фінансування, недостатня підтримка з боку держави
Соціальні послуги	Надання освітніх, медичних та соціальних програм	Недостатня правова регламентація, обмежена інфраструктура
Соціальні інновації	Використання технологій та стартапів для вирішення соціальних проблем	Нестача досвіду, низька інтеграція з ринком
Гібридні моделі	Поєднання комерційних та соціальних цілей	Баланс між прибутком і соціальним ефектом, управлінські ризики

*Джерело: сформовано автором на основі даних Міністерства соціальної політики України та звітів соціальних підприємств за 2023-2025 рр.

Аналіз таблиці 2.1 дозволяє зробити висновок, що соціальне підприємництво в Україні перебуває на стадії активного розвитку, проте його ефективність обмежується структурними та організаційними бар'єрами. Найбільш перспективними є гібридні та інноваційні моделі, які здатні поєднувати соціальні та економічні результати, забезпечуючи стійкий вплив на розвиток громад і підвищення рівня зайнятості населення.

Соціальне підприємництво в Україні останніми роками демонструє позитивну динаміку розвитку. Його основними напрямами є створення робочих місць для вразливих груп населення, розвиток соціальних послуг та впровадження інноваційних підходів. Проте розвиток галузі обмежується недостатнім фінансуванням, низьким рівнем правової регламентації та слабкою інфраструктурною підтримкою.

На основі даних державної статистики та звітів соціальних підприємств можна відстежити динаміку кількості зареєстрованих соціальних підприємств та охоплення населення їхніми послугами у 2023-2025 рр. (рис. 2.1).

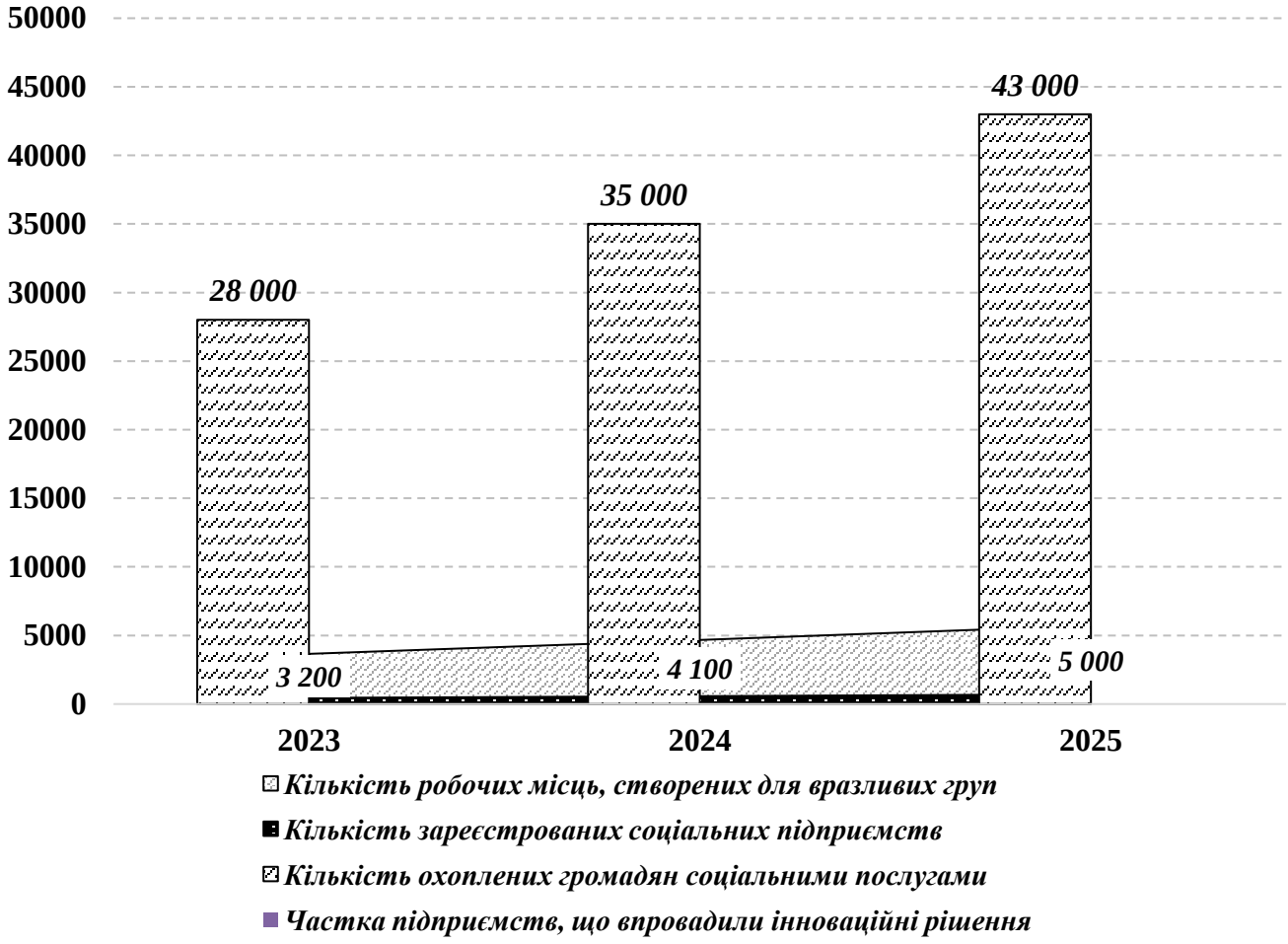

Рис. 2.1. Динаміка розвитку соціального підприємництва в Україні (2023-2025 рр.)

Джерело: побудовано автором на основі даних Міністерства соціальної політики України та звітів соціальних підприємств за 2023-2025 рр.

Аналіз рис. 2.1 свідчить про поступове збільшення кількості соціальних підприємств та покращення охоплення населення соціальними послугами.

Найбільш активними є підприємства, що поєднують економічну та соціальну функції, що підтверджує ефективність інтегрованих моделей соціального підприємництва.

Одним із важливих аспектів розвитку соціального підприємництва є фінансовий стан та обсяги залучених ресурсів. Рис. 2.2 відображає динаміку доходів та фінансування соціальних підприємств у 2023-2025 рр.

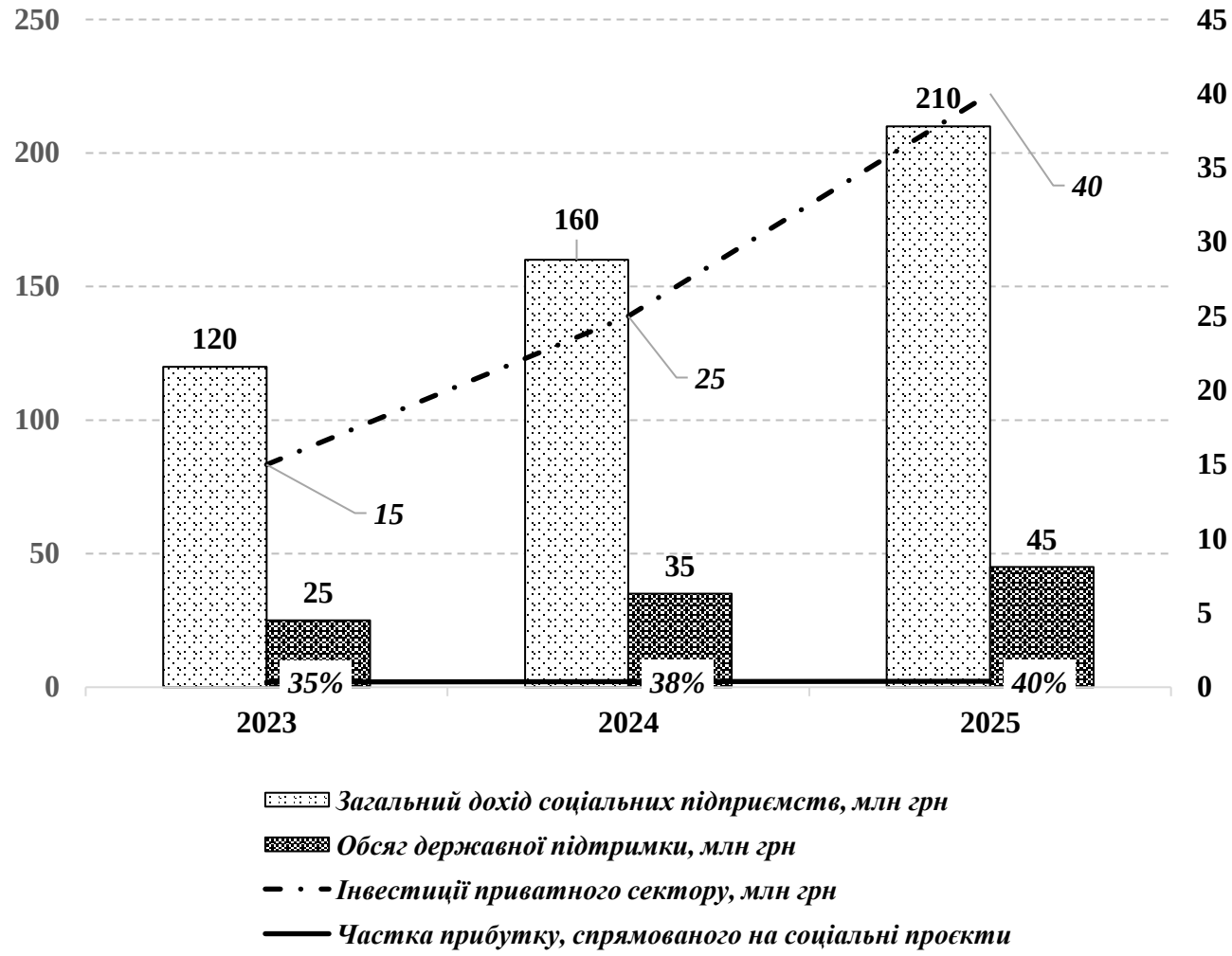

Рис. 2.2. Фінансові показники соціального підприємництва в Україні (2023-2025 рр.)

Джерело: побудовано автором на основі даних Міністерства соціальної політики України та звітів соціальних підприємств за 2023-2025 рр.

З даних рис. 2.2 видно, що фінансування соціальних підприємств зростає як за рахунок державної підтримки, так і за рахунок приватних інвестицій. Це

сприяє підвищенню стійкості підприємств та розширенню їх соціального впливу.

Тенденції розвитку соціального підприємництва свідчать про збільшення його ролі у забезпеченні соціально-економічного розвитку, проте залишаються проблеми, що потребують уваги: нестача кваліфікованих кадрів, обмежений доступ до фінансування та необхідність удосконалення нормативно-правової бази.

Таким чином, аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку соціального підприємництва в Україні за 2023-2025 рр. підтверджує його зростаюче значення як інструменту соціально-економічного розвитку та демонструє ключові напрями, які потребують додаткової підтримки для забезпечення ефективності та сталості діяльності соціально орієнтованих підприємств.

Динаміка розвитку соціального підприємництва в Україні у 2025 році свідчить про поступове зростання кількості соціально орієнтованих організацій та розширення охоплення населення соціальними послугами. Соціальні підприємства активно впроваджують інноваційні рішення та інтегрують цифрові платформи для управління соціальними проєктами, що сприяє підвищенню ефективності їх діяльності та зміцненню соціально-економічного впливу. Одним із ключових показників розвитку є кількість створених робочих місць для вразливих груп населення, що демонструє практичний соціальний ефект діяльності таких організацій.

Для наочного відображення основних показників розвитку соціального підприємництва у 2025 році наведено у таблиці 2.2. Вона містить ключові кількісні та якісні характеристики діяльності соціально орієнтованих підприємств, зокрема кількість зареєстрованих організацій, створених робочих місць для вразливих груп населення, охоплення громадян соціальними послугами, рівень впровадження інноваційних рішень, а також основні фінансові показники. Таблиця дозволяє оцінити соціальний та економічний ефект соціального підприємництва та визначити пріоритетні напрямки подальшого розвитку сектору.

Таблиця 2.2

Основні показники розвитку соціального підприємництва в Україні у 2025 р.*

Показник	Значення
Кількість зареєстрованих соціальних підприємств	720
Кількість робочих місць, створених для вразливих груп	5 000
Кількість громадян, охоплених соціальними послугами	43 000
Частка підприємств, що впровадили інноваційні рішення	32%
Загальний дохід соціальних підприємств, млн грн	210
Обсяг державної підтримки, млн грн	45
Інвестиції приватного сектору, млн грн	40
Частка прибутку, спрямованого на соціальні проєкти	40%

*Джерело: сформовано автором на основі даних Міністерства соціальної політики України та звітів соціальних підприємств за 2025 рік

Аналіз таблиці 2.2 показує, що 2025 рік характеризується значним зростанням усіх основних показників соціального підприємництва порівняно з попередніми роками. Кількість підприємств, що впроваджують інновації, досягла майже третини від загальної кількості організацій, що свідчить про високий рівень технологічної адаптації сектору. Збільшення кількості робочих місць та охоплення соціальними послугами підтверджує зростання соціального ефекту діяльності таких підприємств. Фінансові показники свідчать про стійкість соціально орієнтованих бізнес-моделей та ефективне поєднання комерційних та соціальних цілей. Таким чином, дані таблиці дозволяють зробити висновок про стабільне зміцнення соціального підприємництва як форми соціально-економічного розвитку в Україні.

2.2. Проблеми та бар’єри функціонування соціального підприємництва в системі соціально-економічного розвитку

Незважаючи на позитивну динаміку розвитку соціального підприємництва в Україні, цей сектор стикається з низкою структурних, фінансових та організаційних бар’єрів, які обмежують його ефективність і масштабування.

Основними проблемами є недостатнє фінансування, низький рівень правової регламентації діяльності соціально орієнтованих підприємств, обмежений доступ до ринків збуту та інноваційних технологій, а також брак кваліфікованих кадрів для управління соціальними проєктами.

Крім того, соціальні підприємства часто мають труднощі із залученням інвестицій, оскільки комерційні та соціальні цілі не завжди збігаються, що ускладнює оцінку ризиків для потенційних інвесторів [20-22]. Адміністративні перепони, недосконаліть системи державної підтримки та недостатня інтеграція з місцевими громадами також уповільнюють розвиток сектору.

Для наочного відображення основних проблем та бар'єрів функціонування соціального підприємництва наведено дані за 2023-2025 рр. на рис. 2.3. Він відображає як кількісні, так і якісні аспекти функціонування підприємств, що дозволяє оцінити масштаби викликів та їх динаміку в часі.

У 2025 році соціальне підприємництво в Україні демонструє значний прогрес у розвитку, проте залишаються суттєві проблеми, що впливають на ефективність його функціонування. Основними бар'єрами залишаються фінансові труднощі, недостатня правова підтримка та брак кваліфікованих кадрів. Значна частка підприємств стикається з обмеженим доступом до ринків збуту, що ускладнює масштабування соціальних ініціатив.

Таким чином, дані 2025 року підтверджують необхідність подальшого розвитку державної підтримки, створення стимулів для інновацій та навчання кадрів, а також посилення інтеграції соціальних підприємств у ринкові та громадські механізми соціально-економічного розвитку України.

Крім зазначених проблем, соціальні підприємства стикаються з викликами, пов'язаними із залученням громадськості та формуванням довіри до їх діяльності. Брак прозорості у звітності, недостатня популяризація соціальних ініціатив та обмежена взаємодія з локальними громадами ускладнюють створення стабільної клієнтської та партнерської бази. Додатково, соціальні підприємства часто змушені балансувати між досягненням соціальних цілей і економічною ефективністю, що вимагає розробки нових управлінських моделей

і стратегій фінансового планування. Поступова інтеграція інноваційних технологій, цифрових платформ та інструментів моніторингу дозволяє зменшити ці ризики, підвищити прозорість діяльності та стимулювати залучення ресурсів від держави, бізнесу та міжнародних партнерів.

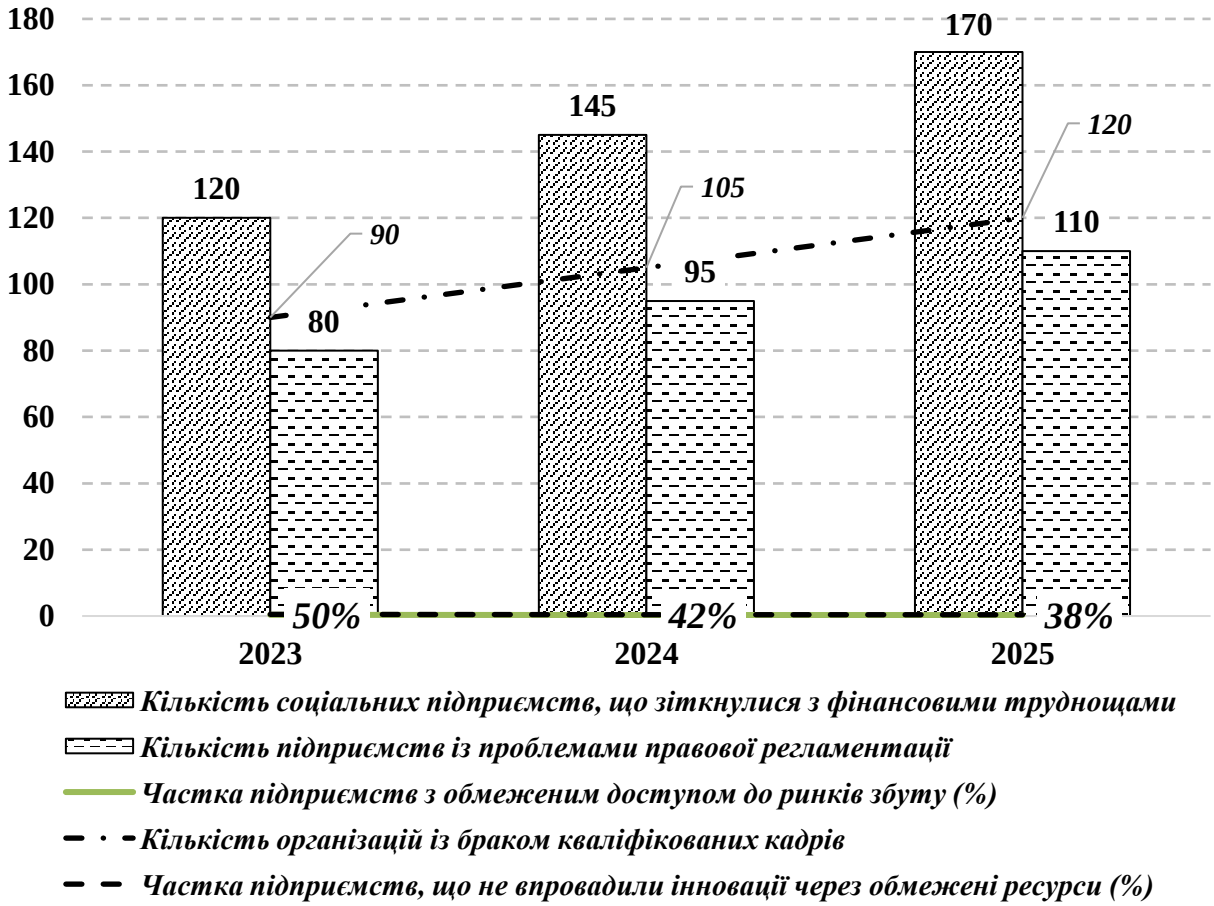

Рис. 2.3. Проблеми та бар'єри функціонування соціального підприємництва в Україні (2023-2025 рр.)

Джерело: сформовано автором на основі даних Міністерства соціальної політики України та звітів соціальних підприємств за 2023-2025 рр.

Аналіз даних рис. 2.3 свідчить, що хоча кількість соціальних підприємств у секторі зростає, зменшується частка тих, хто не може впроваджувати інновації або зіткнувся з проблемами доступу до ринку, проте фінансові та кадрові бар'єри залишаються значними. Це вказує на необхідність комплексних заходів державної підтримки, включення механізмів партнерства з комерційним сектором, підвищення правової визначеності та розвитку програм навчання і підготовки кадрів. Таким чином, подолання існуючих проблем і бар'єрів є

ключовим фактором забезпечення ефективного функціонування соціального підприємництва та його внеску у соціально-економічний розвиток України.

Крім фінансових і кадрових бар'єрів, важливим чинником, що обмежує розвиток соціального підприємництва, є низька поінформованість населення та потенційних партнерів про можливості соціально орієнтованих підприємств [9]. Недостатня комунікація та відсутність ефективної маркетингової стратегії ускладнюють залучення клієнтів та партнерів, що, у свою чергу, впливає на стійкість та масштабування соціальних проєктів.

Також суттєвим є інституційний аспект, який включає складність процедур реєстрації та ліцензування, нестабільність правового середовища та обмежену координацію між державними органами, бізнесом і громадськими структурами. Відсутність єдиного централізованого механізму підтримки соціальних підприємств створює додаткові адміністративні перепони та підвищує ризики для нових ініціатив.

Не менш важливим є аспект інноваційної спроможності сектору. Багато соціальних підприємств мають обмежений доступ до сучасних технологій, навчальних програм та консультаційних платформ, що уповільнює процес модернізації та впровадження нових моделей надання соціальних послуг. Поширення цифрових інструментів, платформ для електронного управління та партнерств із технологічними компаніями могло б значно підвищити ефективність та масштаб впливу соціального підприємництва.

Водночас, попри існуючі бар'єри, спостерігається зростання інтеграції соціального підприємництва у місцеві громади та ринкові механізми, що створює передумови для підвищення його соціально-економічного впливу. Поступова адаптація законодавства, розвиток освітніх програм і державна підтримка стають ключовими чинниками для забезпечення сталого функціонування сектору.

Таким чином, для подолання перешкод та максимізації ефективності соціального підприємництва необхідно поєднувати комплексний підхід: покращення фінансування, створення правових та адміністративних умов,

розвиток кадрів та інноваційних рішень, активізацію партнерств між державою, бізнесом і громадськими організаціями, а також підвищення інформованості суспільства про соціальні ініціативи.

Для систематичного відображення основних проблем функціонування соціального підприємництва в Україні наведено дані у таблиці 2.3. Таблиця дозволяє наочно оцінити ключові категорії проблем, які впливають на ефективність соціально орієнтованих підприємств, а також визначити потенційний вплив цих проблем на розвиток соціальних проєктів. Включення таких якісних характеристик допомагає окреслити пріоритетні напрямки державної підтримки, підвищення кваліфікації кадрів та інноваційної спроможності сектору.

Таблиця 2.3

Основні проблеми функціонування соціального підприємництва в Україні*

Категорія проблеми	**Опис проблеми**	**Потенційний вплив**
Фінансові	Недостатнє фінансування та обмежений доступ до кредитів і інвестицій	Зменшення масштабів соціальних проєктів, обмеження розвитку
Правові та інституційні	Недосконале законодавство, складні процедури реєстрації та ліцензування	Уповільнення старту нових ініціатив, підвищення ризиків для підприємців
Кадрові	Брак кваліфікованих фахівців для управління соціальними проєктами	Зниження ефективності діяльності підприємств, обмеження інновацій
Інформаційні	Низька поінформованість населення та партнерів про соціальні підприємства	Обмеження залучення клієнтів та партнерів, зменшення соціального впливу
Інноваційні	Обмежений доступ до сучасних технологій і платформ	Уповільнення модернізації послуг та масштабування проєктів

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових джерел та звітів соціальних підприємств.

Аналіз таблиці свідчить, що проблеми соціального підприємництва мають комплексний характер і охоплюють фінансовий, правовий, кадровий,

інформаційний та інноваційний аспекти. Фінансові та кадрові обмеження залишаються основними чинниками, що стримують розвиток соціально орієнтованих підприємств, тоді як правові та інституційні бар'єри підвищують ризики для нових ініціатив. Водночас низький рівень поінформованості населення та обмежений доступ до сучасних технологій уповільнюють масштабування та ефективність реалізації соціальних проєктів. Таким чином, подолання зазначених проблем потребує комплексних заходів, спрямованих на розвиток фінансової, правової, кадрової та технологічної спроможності соціального підприємництва, що забезпечить його стійкий внесок у соціально-економічний розвиток України.

Для систематизації основних бар'єрів розвитку соціального підприємництва в Україні наведено дані у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Бар'єри розвитку соціального підприємництва в системі соціально-економічного розвитку*

Тип бар'єру	Характеристика	Наслідки для сектору
Адміністративний	Складні бюрократичні процедури, недостатня координація між органами влади	Уповільнення розвитку нових підприємств, збільшення витрат часу та ресурсів
Фінансовий	Недостатня державна підтримка, складність залучення інвестицій	Обмеження масштабів діяльності та реалізації соціальних проєктів
Правовий	Відсутність чітких регламентів, невизначеність правового статусу соціальних підприємств	Підвищення ризиків, зменшення кількості нових ініціатив
Кадровий	Недостатня підготовка фахівців для управління та реалізації проєктів	Зниження ефективності роботи та інноваційного потенціалу
Соціальний	Обмежена обізнаність населення та партнерів про діяльність підприємств	Зменшення залучення громадськості та партнерів, обмеження соціального впливу

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу практики соціального підприємництва та наукових публікацій.

Таблиця відображає ключові типи бар’єрів, їх характеристику та потенційні наслідки для функціонування сектору. Представлена класифікація дозволяє наочно оцінити фактори, що стримують розвиток соціально орієнтованих підприємств, та визначити пріоритетні напрями для вдосконалення державної політики, підвищення правової визначеності, розвитку кадрів і соціальної комунікації.

Таким чином, аналіз даних таблиці 2.4 свідчить, що бар’єри розвитку соціального підприємництва мають комплексний характер і охоплюють адміністративний, фінансовий, правовий, кадровий та соціальний аспекти. Адміністративні та правові перепони підвищують ризики для підприємців та уповільнюють старт нових проєктів, тоді як фінансові обмеження та нестача інноваційних ресурсів стримують масштабування діяльності. Кадрові бар’єри і низький рівень обізнаності партнерів та населення ускладнюють ефективну реалізацію соціально орієнтованих ініціатив.

Таким чином, подолання зазначених бар’єрів потребує комплексного підходу: спрощення адміністративних процедур, вдосконалення законодавства, підвищення рівня державної підтримки, розвиток навчальних програм та активізацію комунікаційних стратегій для залучення громадськості та партнерів. Це дозволить створити сприятливе середовище для сталого розвитку соціального підприємництва та максимізації його внеску у соціально-економічний розвиток України.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Соціальне підприємництво в Україні, незважаючи на наявні проблеми та бар'єри, демонструє значний потенціал для соціально-економічного розвитку. Для забезпечення його стійкості та масштабування необхідно визначити пріоритетні напрями розвитку, які сприятимуть підвищенню ефективності діяльності, розширенню сфер впливу та інтеграції соціальних ініціатив у ринкові та громадські механізми.

Напрями розвитку соціального підприємництва охоплюють як державну політику і регуляторні заходи, так і стратегії підприємств, спрямовані на інноваційні підходи, цифровізацію послуг, розвиток людського капіталу та зміцнення партнерств із громадськими та комерційними структурами. Формування ефективної системи підтримки соціальних підприємств включає вдосконалення правового поля, забезпечення доступу до фінансових ресурсів, розвиток освітніх програм і створення сприятливих умов для впровадження інновацій.

Для наочного відображення основних напрямів розвитку соціального підприємництва наведено таблицю 3.1, яка систематизує ключові заходи та очікуваний ефект для соціально-економічного розвитку. Таблиця дозволяє оцінити, як конкретні заходи можуть сприяти посиленню соціальної функції підприємств, підвищенню їх економічної спроможності та інтеграції у місцеві громади.

Водночас для досягнення сталого ефекту соціальне підприємництво потребує інтегрованого підходу, який поєднує державні ініціативи, активну участь бізнесу та громадських організацій, а також використання інноваційних та цифрових інструментів. Такий підхід дозволяє не лише підвищити ефективність і прозорість діяльності соціально орієнтованих підприємств, а й забезпечити максимальне охоплення вразливих груп населення, стимулювати

зайнятість і розвиток місцевих громад. Крім того, формування партнерських мереж і впровадження систем моніторингу та оцінки результативності соціальних проектів створює основу для стратегічного планування та масштабування успішних практик у різних регіонах України.

Таблиця 3.1

Напрями розвитку соціального підприємництва в Україні як форми соціально-економічного розвитку*

Напрям розвитку	**Заходи**	**Очікуваний ефект**
Законодавчо-інституційний	Вдосконалення правового поля, спрощення процедур реєстрації та ліцензування, створення стимулів для інновацій	Підвищення правової визначеності, стимулювання появи нових соціальних підприємств
Фінансовий	Забезпечення доступу до кредитів, грантів та державної підтримки, розвиток партнерства з інвесторами	Розширення масштабів діяльності, підвищення фінансової стійкості підприємств
Освітньо-кадровий	Програми навчання та підвищення кваліфікації управлінців, розвиток підприємницьких та інноваційних компетенцій	Збільшення ефективності управління, підвищення інноваційного потенціалу
Інноваційний	Впровадження цифрових платформ, технологічних рішень та інноваційних моделей надання соціальних послуг	Підвищення якості та доступності соціальних послуг, масштабування соціальних ініціатив
Партнерський	Розвиток співпраці між державними, громадськими та комерційними структурами	Синергія ресурсів, підвищення соціального ефекту, інтеграція в громади

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових джерел та практики соціального підприємництва.

Аналіз таблиці 3.1 свідчить, що розвиток соціального підприємництва потребує комплексного підходу, який поєднує законодавчі, фінансові, освітні, інноваційні та партнерські механізми. Законодавчо-інституційні заходи забезпечують правову визначеність і спрощують процедури створення

підприємств, що стимулює появу нових ініціатив. Фінансові інструменти дозволяють розширювати масштаби діяльності та підвищувати стійкість соціально орієнтованих підприємств. Освітньо-кадровий напрям сприяє підвищенню ефективності управління та інноваційного потенціалу підприємств, тоді як інноваційний та цифровий підходи забезпечують доступність послуг і масштабування соціальних ініціатив. Партнерські механізми дозволяють інтегрувати ресурси держави, бізнесу та громадських організацій для досягнення синергії та максимізації соціального ефекту.

Таким чином, реалізація комплексного підходу до розвитку соціального підприємництва дозволяє створити сприятливе середовище для стабільного функціонування сектору, посилення соціальної та економічної ефективності, а також інтеграції соціально орієнтованих ініціатив у систему місцевого розвитку. Підтримка законодавчих, фінансових, освітніх, інноваційних і партнерських механізмів є ключовою умовою для формування стійкого та динамічного сектору соціального підприємництва, здатного забезпечити значний внесок у соціально-економічний розвиток України.

Для систематизації ключових тенденцій розвитку соціального підприємництва в Україні наведено таблицю 3.2, де відображено позитивні напрямки та основні бар’єри, що впливають на ефективність функціонування соціально орієнтованих підприємств. Таблиця дозволяє оцінити, які фактори стимулюють розвиток сектору, а які стримують його масштабування та інтеграцію у соціально-економічні процеси.

Аналіз даних таблиці 3.2 свідчить, що соціальне підприємництво в Україні розвивається за рахунок державної підтримки, освітніх програм, активізації громадських організацій та появи спеціалізованих платформ для навчання та обміну досвідом. Разом із тим, сектор стикається з ключовими бар’єрами, серед яких недостатньо розвинена законодавча база, обмежене фінансування, низька обізнаність населення про соціальні ініціативи та слабка інтеграція підприємств у ринок.

Таблиця 3.2

Стан та тенденції розвитку соціального підприємництва в Україні*

Позитивні тенденції	**Бар'єри та проблеми**
Підтримка держави	Недостатня законодавча база
Зростання освітніх ініціатив	Обмежене фінансування
Активізація громадських організацій	Низька обізнаність населення
Поява платформ для навчання	Недостатня інтеграція у ринок

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових публікацій [21-23; 29].

Таким чином, подолання цих бар'єрів і посилення позитивних тенденцій вимагає комплексного підходу: удосконалення нормативно-правового середовища, розвитку фінансових і освітніх механізмів підтримки, активізації комунікацій з громадськістю та стимулювання партнерства між державою, бізнесом і соціальними підприємствами. Реалізація таких заходів забезпечить стійкий розвиток соціального підприємництва та його внесок у соціально-економічний прогрес України.

Для систематичної оцінки внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на розвиток соціального підприємництва в Україні, доцільно застосувати метод SWOT-аналізу. Він дозволяє виділити сильні та слабкі сторони сектору, а також можливості і загрози зовнішнього середовища, що формують його перспективи та потреби у вдосконаленні.

Проведений SWOT-аналіз демонструє, що соціальне підприємництво в Україні має значний потенціал для соціально-економічного розвитку завдяки сильним сторонам, таким як державна підтримка, наявність освітніх програм, інноваційні підходи та активна участь громадських організацій. Водночас слабкі сторони, зокрема недостатньо розвинена законодавча база, обмежене фінансування, брак кваліфікованих кадрів та низька обізнаність населення, обмежують ефективність і масштабування сектору.

Аналіз SWOT демонструє, що сильні сторони соціального підприємництва формують базу для розвитку сектору та підвищення соціального ефекту, тоді як слабкі сторони обмежують його потенціал. Можливості відкривають перспективи для інновацій, масштабування та інтеграції соціальних ініціатив у ринкові та громадські механізми. Загрози вказують на необхідність стратегічного планування, посилення державної підтримки, розвитку партнерських мереж і підвищення кваліфікації кадрів для забезпечення стійкого розвитку соціально орієнтованих підприємств.

Таблиця 3.3

SWOT-аналіз соціального підприємництва в Україні

Категорія	**Основні характеристики**
Сильні сторони	Наявність державної підтримки та освітніх програм; зростання числа соціально орієнтованих організацій; інноваційні та цифрові підходи у наданні послуг; активна участь громадських організацій.
Слабкі сторони	Недостатньо розвинена законодавча база; обмежене фінансування; низька обізнаність населення та партнерів; нестача кваліфікованих кадрів; слабка інтеграція у ринок.
Можливості	Розвиток цифрових платформ та технологій; партнерство з бізнесом і громадськими організаціями; залучення грантів і інвестицій; розширення сфер впливу та соціальної підтримки населення.
Загрози	Економічна нестабільність; адміністративні перепони; конкуренція за ресурси; ризики невідповідності комерційних і соціальних цілей; відсутність чіткої системи моніторингу ефективності.

Можливості, що відкриваються перед соціальним підприємництвом – розвиток цифрових платформ, партнерство з бізнесом і громадськими структурами, залучення інвестицій та розширення сфер впливу – дозволяють компенсувати існуючі обмеження та стимулюють сталий розвиток. Разом із тим, існуючі загрози, зокрема економічна нестабільність, адміністративні перепони, конкуренція за ресурси та ризики невідповідності комерційних і соціальних

цілей, підкреслюють необхідність комплексної підтримки сектору та стратегічного планування.

Таким чином, SWOT-аналіз підтверджує важливість реалізації комплексного підходу до розвитку соціального підприємництва, що передбачає поєднання законодавчих, фінансових, освітніх, інноваційних та партнерських механізмів. Подолання слабких сторін і загроз та використання сильних сторін і можливостей створює умови для підвищення ефективності соціальних ініціатив, їх масштабування та інтеграції у систему місцевого і національного соціально-економічного розвитку.

Для забезпечення сталого розвитку соціального підприємництва в Україні важливим є визначення пріоритетних напрямів державної підтримки, які створюють сприятливе середовище для функціонування та масштабування соціально орієнтованих підприємств. Такі напрями охоплюють законодавчі, фінансові, освітньо-кадрові, інноваційні та партнерські механізми, що дозволяють поєднати соціальні та економічні цілі, стимулювати появу нових ініціатив, підвищувати ефективність управління та інтегрувати соціальні підприємства у громади.

Для наочного відображення ключових заходів державної підтримки соціального підприємництва та очікуваного ефекту наведено таблицю 3.4, яка систематизує пріоритетні напрямки і дозволяє оцінити їх вплив на соціально-економічний розвиток. Таблиця демонструє, як різні форми підтримки сприяють посиленню правової визначеності, фінансової стійкості підприємств, розвитку компетенцій управлінців, впровадженню інновацій та створенню ефективних партнерських мереж.

Крім прямих заходів державної підтримки, важливим є комплексний підхід до стимулювання розвитку соціального підприємництва, який передбачає координацію між законодавчими ініціативами, фінансовими інструментами та освітніми програмами. Такий підхід забезпечує не лише легкість створення та управління соціальними підприємствами, а й сприяє формуванню інноваційної

культури, підвищенню кваліфікації кадрів та інтеграції соціальних ініціатив у місцеві громади.

Таблиця 3.4

Пріоритетні напрями державної підтримки соціального підприємництва*

Напрям підтримки	**Заходи**	**Очікуваний ефект**
Законодавчий	Удосконалення нормативно-правової бази, спрощення процедур реєстрації, створення стимулів для інновацій	Підвищення правової визначеності та стимулювання появи нових соціальних підприємств
Фінансовий	Надання грантів, пільгових кредитів, податкових пільг	Підвищення фінансової стійкості та масштабування діяльності підприємств
Освітньо-кадровий	Програми навчання, підвищення кваліфікації, обмін досвідом	Зростання компетенцій управлінців, розвиток інноваційного потенціалу
Інноваційний	Підтримка цифровізації, технологічних рішень та стартапів	Підвищення якості та доступності соціальних послуг, стимулювання інновацій
Партнерський	Розвиток співпраці між державою, бізнесом і громадськими організаціями	Посилення соціального ефекту, інтеграція у громади, синергія ресурсів

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових джерел та практики соціального підприємництва.

Активне партнерство держави з бізнесом та громадськими організаціями дозволяє максимізувати соціальний ефект, ефективно використовувати ресурси та створювати умови для сталого масштабування успішних практик у різних регіонах України.

Аналіз даних таблиці 3.5 свідчить, що оцінка ефективності заходів розвитку соціального підприємництва дозволяє системно визначати результативність кожного напряму підтримки. Законодавчо-інституційні заходи забезпечують створення сприятливого середовища для появи нових соціальних ініціатив, а фінансові механізми сприяють масштабуванню діяльності та підвищенню стійкості підприємств. Освітньо-кадрові програми підвищують компетенції управлінців та стимулюють розвиток інноваційного потенціалу,

тоді як інноваційні заходи дозволяють покращувати якість послуг та ефективно масштабувати соціальні ініціативи. Партнерські механізми інтегрують ресурси держави, бізнесу та громадських організацій, що сприяє синергії та максимізації соціального ефекту, а також залученню місцевих громад до реалізації проектів. Такий системний підхід до оцінки ефективності створює основу для стратегічного планування та подальшого розвитку соціального підприємництва як важливої складової соціально-економічного розвитку України.

Таблиця 3.5

Оцінка ефективності реалізації заходів розвитку соціального підприємництва*

Категорія заходів	Критерії оцінки	Потенційний вплив
Законодавчо-інституційні	Зручність процедур, правова визначеність	Створення сприятливого середовища для нових ініціатив
Фінансові	Доступність ресурсів, гранти, кредити	Розширення масштабів діяльності, підвищення фінансової стійкості
Освітньо-кадрові	Кількість навчальних програм, компетенції управлінців	Збільшення ефективності управління та інноваційного потенціалу
Інноваційні	Використання цифрових платформ, технологій	Поліпшення якості послуг, масштабування соціальних ініціатив
Партнерські	Ступінь інтеграції з бізнесом та громадськими організаціями	Синергія ресурсів, підвищення соціального ефекту, залучення громади

*Джерело: сформовано автором на основі аналізу наукових джерел та практики соціального підприємництва.

Проведений аналіз напрямів розвитку соціального підприємництва в Україні показав, що цей сектор має значний потенціал для соціально-економічного розвитку, проте його ефективність залежить від комплексного впровадження законодавчих, фінансових, освітніх, інноваційних та партнерських механізмів. Законодавчо-інституційні заходи сприяють підвищенню правової визначеності та стимулюють появу нових соціальних підприємств, тоді як фінансові інструменти забезпечують масштабування

діяльності та підвищення стійкості організацій. Освітньо-кадрові програми підвищують компетенції управлінців і сприяють розвитку інноваційного потенціалу, а інноваційні та цифрові підходи дозволяють покращувати якість соціальних послуг і ефективно масштабувати ініціативи. Партнерські механізми забезпечують інтеграцію ресурсів держави, бізнесу та громадських організацій, що підвищує соціальний ефект і сприяє залученню громад до реалізації проектів.

SWOT-аналіз засвідчив наявність сильних сторін соціального підприємництва, таких як державна підтримка, освітні програми, активність громадських організацій та інноваційні підходи, а також слабких сторін – недостатньо розвинена законодавча база, обмежене фінансування, низька обізнаність населення та брак кваліфікованих кадрів. Виявлені можливості розвитку включають впровадження цифрових платформ, залучення інвестицій, партнерство з бізнесом і громадськими організаціями, а загрози – економічну нестабільність, адміністративні перепони та ризики невідповідності комерційних і соціальних цілей. Реалізація заходів розвитку з урахуванням цих факторів забезпечує комплексний підхід, що сприяє сталому функціонуванню сектору та підвищенню соціальної й економічної ефективності.

Оцінка ефективності заходів розвитку (таблиця 3.5) підтверджує, що цілісна система підтримки соціального підприємництва – від законодавчого і фінансового стимулювання до освітньо-кадрового розвитку, інноваційних рішень і партнерства – створює сприятливі умови для посилення соціальної функції підприємств, інтеграції їх у громади та максимізації внеску у соціально-економічний розвиток України.

Таким чином, формування стратегічно виваженої системи розвитку соціального підприємництва, що поєднує державні ініціативи, комерційні та громадські ресурси, дозволяє забезпечити стабільність, масштабованість та високу ефективність соціально орієнтованих підприємств і створює основу для стійкого розвитку соціально-економічного середовища в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі вдалося досягти мети, яка полягала у всебічному дослідженні сутності соціального підприємництва, визначенні його ролі та значення у сучасній системі соціально-економічного розвитку, а також обґрунтуванні напрямів його ефективного функціонування та розвитку в Україні.

Сформовані висновки полягають у наступному:

1. Соціальне підприємництво в Україні є ефективною моделлю поєднання економічної та соціальної функцій, що сприяє підвищенню зайнятості населення, підтримці вразливих груп та розвитку місцевих громад. У 2025 році кількість соціально орієнтованих підприємств досягла 720, створено понад 5 000 робочих місць для вразливих категорій населення, а охоплення громадян соціальними послугами склало 43 000 осіб.

2. Теоретичний аналіз концептуальних підходів до соціального підприємництва показав, що інтегрований підхід, який поєднує економічну ефективність і соціальний вплив, є найбільш результативним, забезпечуючи баланс між прибутком та соціальним ефектом.

3. Соціальне підприємництво в Україні розвивається за напрямами: інклюзивний бізнес, соціальні послуги, соціальні інновації та гібридні моделі. Найбільшу динаміку за останні три роки демонструють інноваційні та гібридні моделі, частка підприємств, що впровадили інноваційні рішення, у 2025 році досягла 32 %.

4. Фінансова стійкість соціальних підприємств зростає: загальний дохід у 2025 році склав 210 млн грн, державна підтримка – 45 млн грн, а інвестиції приватного сектору – 40 млн грн. Частка прибутку, спрямованого на соціальні проєкти, досягла 40 %, що підтверджує ефективність поєднання комерційних і соціальних цілей.

5. Основними бар’єрами розвитку соціального підприємництва залишаються обмежений доступ до фінансування, недостатня правова

регламентація, слабка інфраструктура та нестача кваліфікованих кадрів. Подолання цих перешкод потребує комплексної підтримки з боку держави, бізнесу та громадських організацій.

6. Соціальне підприємництво стає системним інструментом соціально-економічного розвитку, здатним забезпечувати стійкі результати для громад, підвищувати рівень соціальної включеності населення та сприяти формуванню соціально відповідальної економіки в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурлай Т. В. Цифровізація системи соціального захисту в Україні: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Економіка України*. 2021. № 7. С. 56-67.

2. Верховна Рада України. Закон України «Про електронні довірчі послуги». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19 (дата звернення: 11.04.2026).

3. Верховна Рада України. Закон України «Про соціальні послуги». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19 (дата звернення: 11.02.2026).

4. Гончаренко О. І. Соціальне підприємництво як інструмент розвитку місцевих громад. *Вісник економіки та управління*. 2020. Вип. 12. С. 34-45.

5. Державна служба статистики України. Статистична інформація щодо соціального захисту населення. URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 10.01.2026).

6. Державний портал відкритих даних України. Соціальна політика та соціальні послуги. URL: https://data.gov.ua (дата звернення: 13.02.2026).

7. Дубич К. В. Електронні сервіси в системі надання адміністративних і соціальних послуг. Публічне управління та митне адміністрування. 2022. № 2. С. 45-52.

8. Єгорова-Луценко Т. П. Цифровізація системи соціальних послуг в Україні. Право та інновації. 2020. № 2 (30). С. 98-103.

9. Кабінет Міністрів України. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери України до 2025 року. Київ, 2021.

10. Ковальчук Л. М. Інноваційні моделі соціального підприємництва: міжнародний та український досвід. *Менеджмент та підприємництво*. 2022. № 3. С. 21-32.

11. Куйбіда В. С., Петроє О. М. Електронне урядування в Україні: стан та перспективи розвитку. Київ: НАДУ, 2020. 312 с.

12. Лібанова Е. М. Соціальна політика: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні. Демографія та соціальна економіка. 2021. № 1. С. 9-22.

13. Міщенко Т. В., Кузнєцова О. Ю. Інноваційні технології в соціальному підприємництві. *Інноваційна економіка.* 2022. № 6. С. 45-56.

14. Міністерство соціальної політики України. Електронні сервіси соціальної сфери. URL: https://www.msp.gov.ua/timeline/Elektronni-servisi.html (дата звернення: 05.04.2026).

15. Міністерство соціальної політики України. Офіційний вебсайт. URL: https://www.msp.gov.ua (дата звернення: 15.03.2026).

16. Міністерство цифрової трансформації України. Офіційний вебсайт. URL: https://thedigital.gov.ua (дата звернення: 04.03.2026).

17. Непочатенко О. О., Прокопчук О. Т., Мальований М. І. Розвиток страхового ринку України в контексті сучасних викликів. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2024. Вип. 105. Ч. 2: Економічні науки. С. 7-16. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-7-16.

18. Пенсійний фонд України. Офіційний вебпортал електронних послуг. URL: https://portal.pfu.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).

19. Петровська І. Р. Цифрові технології у сфері соціального захисту населення. Економіка та держава. 2021. № 10. С. 72-76.

20. Платформа «Дія.Цифрова освіта». URL: https://osvita.diia.gov.ua (дата звернення: 08.01.2026).

21. Плахотнюк С. В. Соціальне підприємництво: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 248 с.

22. Прокопчук О. Т., Соколюк С. Ю. Соціальна реклама в системі суспільних комунікацій. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2024. Вип. 105. Ч. 2: Економічні науки. С. 220-230. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-220-230.

23. Прокопчук О. Т., Соколюк С. Ю., Бондаренко Н. В., Уляніч Ю. В. Фінансові інструменти та моделі соціального обслуговування населення в

Україні. Збірник наукових праць Уманського національного університету. 2025. Вип. 106. Ч. 2. С. 291-304. DOI: 10.32782/2415-8240-2025-106-2-291-304.

24. Прокопчук О. Т., Соколюк С. Ю. Роль агротрейдингу у формуванні сучасної моделі торговельної діяльності України. Збірник наукових праць Уманського національного університету. 2025. Вип. 107. Ч. 2: Економічні науки. С. 216-227. DOI: 10.32782/2415-8240-2025-107-2-216-227.

25. Прокопчук О., Соколюк С., Коротєєв М., Бондаренко Н. Соціальна робота і фінансове забезпечення: сучасні виклики для місцевого самоврядування. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка. 2025. № 21(42). DOI: https://doi.org/10.33296/2707-0654-21(42)-11.

26. Прокопчук О. Т., Соколюк С. Ю., Комісаренко Є. М., Мельниченко Д. О. Організаційні та інноваційні механізми підвищення ефективності агротрейдингу в Україні. Агросвіт. 2026. № 5. С. 33-39. DOI: 10.32702/2306-6792.2026.5.33.

27. Савченко Н. П. Роль соціального підприємництва у підвищенні зайнятості населення. *Соціальна політика та суспільство.* 2021. № 5. С. 15-27.

28. Соколюк С. Ю., Прокопчук О. Т., Коротєєв М. А., Жарун О. В., Ролінський О. В. Інноваційні підходи до розвитку торговельного підприємництва в агробізнесі. Збірник наукових праць Уманського національного університету. 2025. Вип. 106. Ч. 2. С. 277-291. DOI: 10.32782/2415-8240-2025-106-2-277-291.

29. Шевчук А. В. Фінансове забезпечення та державна підтримка соціальних підприємств в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2022. Т. 20, № 4. С. 88-101.

30. European Commission. Social enterprises and their ecosystems in Europe. Brussels: European Union, 2020. 72 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

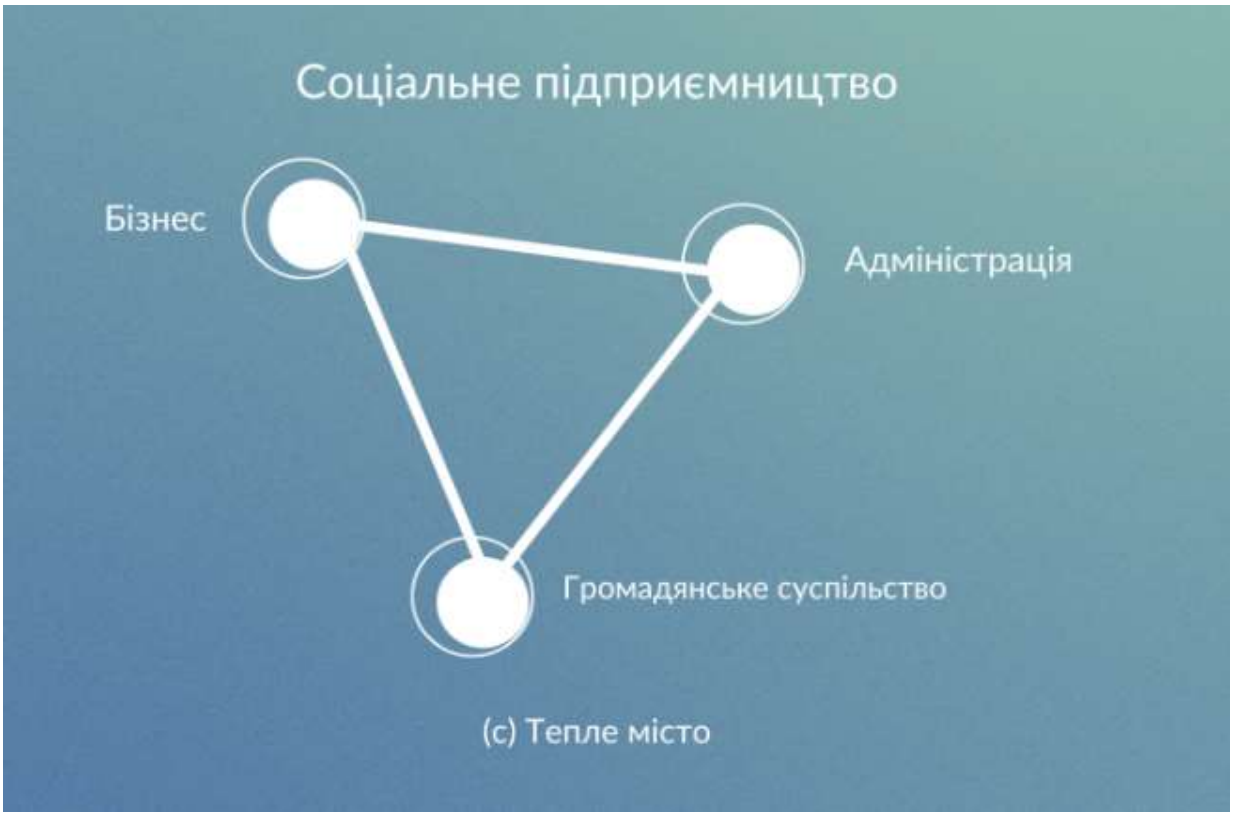

Рис. А. 1. Сутність соціального підприємництва
Джерело: сформовано автором на основі джерел 2-5.

Рис. А. 2. Критерії соціального підприємництва
Джерело: сформовано автором на основі джерел 1-3.